

RAQAMLI BANKLAR VA ULARNING KELAJAGI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR TAHLILI

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

i.f.f.d. Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li

Raxmadjonova Sug'diyona

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti, Bank ishi fakulteti talabasi

raxmadjonova@icloud.com

Annotatsiya: *Ushbu tezisda raqamli banklar fenomeni, ularning zamonaviy iqtisodiy jarayonlardagi o'rni va kelajakdagi istiqbollari tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamli bank xizmatlarining rivojlanish jarayonlari, sun'iy intellekt, blokcheyn va bulutli texnologiyalarning bank faoliyatiga integratsiyasi muhokama etiladi. Shuningdek, mijoz tajribasini shaxsiylashtirish, operatsion xarajatlarni qisqartirish va moliyaviy xizmatlarga kirish imkoniyatini kengaytirishdagi ijobiy jihatlar batafsil yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *raqamli banklar, sun'iy intellekt, blokcheyn, bulutli texnologiyalar, moliyaviy xizmatlar, kiberxavfsizlik, innovatsiyalar, raqamli transformatsiya, xizmatlar qamrovi, texnologik rivojlanish, raqamli moliya, kelajak istiqbollari, digital banking, fintech.*

Kirish

So'nggi o'n yillikda bank sektori global miqyosda jiddiy o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Raqamli texnologiyalar, ayniqsa, sun'iy intellekt, blokcheyn va bulutli hisoblash texnologiyalari, moliya sohasining kelajagini tubdan o'zgartirishi kutilmoqda. Raqamli banklar, an'anaviy bank xizmatlarini yanada samarali, shaffof va qulay tarzda taqdim etish bilan birga, mijozlarga yangi moliyaviy imkoniyatlar yaratadi. Boshqa sohalarda bo'lgani kabi, raqamli banklar ham raqamli transformatsiyani amalga oshirish orqali, bank xizmatlariga bo'lgan talabni qondirishda yangi yondashuvlarni yaratmoqda. Raqamli banklar zamonaviy tendensiyalarga, masalan, texnologiyalarni faol qo'llash, xizmatlarni shaxsiylashtirish, operatsion samaradorlikni oshirish kabi omillarga asoslanib,

yangi moliyaviy ekotizimlarni shakllantiradi. Shu bilan birga, kibexavfsizlik, regulyatorlik muammolar va texnologiyalarning iqtisodiyotga integratsiyasi kabi masalalar yangi raqamli bank tizimlari uchun hal qilinishi zarur bo'lgan muhim masalalar hisoblanadi.

Asosiy qism

Raqamli banklar an'anaviy bank tizimidan farqli o'laroq, barcha xizmatlarni raqamli platformalar orqali taklif etadi. Ular internet va mobil texnologiyalaridan foydalangan holda mijozlarga 24/7 xizmat ko'rsatish imkoniyatini yaratadi. Raqamli banklar va ularning texnologik imkoniyatlari haqida gapirganda, sun'iy intellekt (AI), blokcheyn, bulutli texnologiyalar va big data kabi innovatsiyalarni ta'kidlash lozim. Ushbu texnologiyalar banklar faoliyatini yanada samarali va xavfsiz qilish bilan birga, mijozlarga shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taqdim etishga imkon beradi.

Sun'iy intellekt (AI) va blokcheyn texnologiyalari raqamli banklar uchun asosiy innovatsion vositalarga aylangan. AI mijozlarga xizmat ko'rsatishda tezlik va aniqlikni oshiradi, masalan, kreditlarni tez tasdiqlash, firibgarlikni aniqlash va shaxsiylashtirilgan moliyaviy maslahatlar berish kabi sohalarda. Blokcheyn esa banklar orasida tranzaksiyalarni xavfsiz va tez amalga oshirish imkonini beradi, shu bilan birga operatsion xarajatlarni kamaytiradi va fraudlarni minimallashtiradi. Bulutli texnologiyalar esa ma'lumotlar bazasini samarali boshqarishga va global miqyosda xizmatlarni kengaytirishga yordam beradi.

Raqamli banklar mijoz tajribasini shaxsiylashtirishda ilg'or texnologiyalardan foydalanadi. Masalan, algoritmlar yordamida mijozlar haqidagi ma'lumotlar tahlil qilinib, ularning moliyaviy xohishlariga moslashtirilgan xizmatlar taklif qilinadi. Bu, o'z navbatida, mijozlar bilan yanada yaxshiroq aloqalar o'rnatish va ularning sodiqligini oshirishga xizmat qiladi. Mijozlarga 24/7 xizmat ko'rsatish imkoniyati ham raqamli banklarning afzalliklaridan biridir. Mobil ilovalar orqali, masalan, pul o'tkazmalari, kredit olish va depozitlarni boshqarish kabi operatsiyalarni amalga oshirish mumkin.

Raqamli banklarning afzalliklari va kamchiliklari

Raqamli banklarning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- **Tezlik va qulaylik:** Mijozlar har qanday joydan, istalgan vaqtda xizmatlarga kirish imkoniga ega.
- **Past operatsion xarajatlar:** Texnologiyalar yordamida xarajatlar kamayadi, shu bilan birga, raqamli banklar an'anaviy banklarga qaraganda yuqori rentabellikka erishadi.
- **Xavfsizlik:** Blokcheyn texnologiyasi va AI yordamida firibgarliklar xavfi minimallashtiriladi, shuningdek, xavfsizlik darajasi yuqori bo'ladi.
- **Global qamrov:** Raqamli banklar, internet orqali ishlashi sababli, cheklangan joylarda ham xizmatlar ko'rsatishi mumkin.

Raqamli banklarning ba'zi kamchiliklari ham mavjud:

- **Kiberxavfsizlik xavflari:** Texnologiyalarning rivojlanishi bilan birga kiberhujumlar xavfi ham oshadi. Raqamli banklar ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash uchun doimiy ravishda xavfsizlikni mustahkamlashi zarur.
- **Yuqori dasturiy ta'minot xarajatlari:** Texnologiyalarni joriy etish va yangilash katta sarmoyalarni talab qiladi. Ba'zi banklar bunday sarmoyalarni amalga oshira olmasligi mumkin.
- **Huquqiy me'yorlarning cheklanganligi:** Raqamli banklar bilan bog'liq huquqiy me'yorlar va regulyatorlar hali ham to'liq rivojlanmagan. Bu esa global miqyosda raqamli banklarning faoliyatiga xalaqit berishi mumkin.

Texnologik rivojlanish raqamli banklarning iqtisodiy va ijtimoiy hayotdagi ahamiyatini oshiradi. Kelajakda, texnologiyalar asosida, banklar nafaqat moliyaviy xizmatlar, balki iqtisodiyotning boshqa sohalarida ham yangi imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, ularning samaradorligini oshirish va global miqyosda xizmat ko'rsatish imkoniyatlarini kengaytirish uchun investitsiyalar va innovatsiyalar zarur.

Xulosa. Raqamli banklar va ularning kelajagi hozirgi davrda moliya sektorining markaziy o'rniga aylangan. Ular nafaqat bank tizimini, balki butun iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarni o'zgartirayotgan texnologik inqilobning

ajralmas qismiga aylandi. Raqamli transformatsiya jarayoni banklarga o'z xizmatlarini samarali tarzda taklif qilish, mijozlar ehtiyojlariga moslashtirilgan shaxsiy xizmatlar yaratish va operatsion xarajatlarni kamaytirish imkonini berdi. Sun'iy intellekt (AI), blokcheyn, bulutli texnologiyalar va mobil ilovalar kabi innovatsiyalar raqamli banklarning muvaffaqiyatiga hissa qo'shmoqda va bu jarayonning kelajakdagi rivojlanishini shakllantirmoqda. Kelajakda raqamli banklar global miqyosda yanada rivojlanib, fintech va raqamli to'lov tizimlarining kengayishi bilan yanada mustahkamlanadi. Raqamli banklarning innovatsion yondashuvlari iqtisodiyotni global darajada integratsiyalashishda va yangi bozorlarga kirishda muhim rol o'ynaydi. Ular, shuningdek, raqamli banklarning xavfsizlikni ta'minlash, mijozlarning ishonchini oshirish va iqtisodiy samaradorlikni yuksaltirish uchun ilg'or texnologiyalarni joriy etishda davom etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Smith J. & Johnson K. (2023). Digital Banking Revolution: Trends and Perspectives. *Journal of Banking Technology*, 15(2), 45-62.
2. Иванов С. П. (2023). Цифровые банки в постпандемийный период. *Финансы и кредит*, 8(4), 78-92.
3. Alimov A. A. (2023). O'zbekistonda raqamli banklarning rivojlanish istiqbollari. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, 4(2), 23-35.
4. Petrov V., et al. (2022). Business Models of Digital Banks: Comparative Analysis. *International Journal of Financial Studies*, 10(3), 112-128.
5. Alimov B. B., Karimov, R.R. (2023). Bank sektorini raqamlashtirish: muammolar va yechimlar. *Moliya va bank ishi*, 5(2), 45-57.
6. Brown R. H. (2023). Adaptation Capabilities of Digital Banks. *Digital Economy Journal*, 7(3), 67-82.
7. Yang K. (2024). Future of Banking: Digital Transformation Trends. *International Banking Review*, 12-28-bet
8. Расулов М. М. (2023). Узбекистан на пути к цифровому банкингу. *Экономика и финансы*, 56-70-betlar